

**BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET**
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

Lærer og censors hæfte til skriftlig dansk A hhx og merkantil eux

Råd og vink om vurderingskriterier

Lærer og censors hæfte til skriftlig dansk A hhx og merkantil eux
Råd og vink om vurderingskriterier

2023

ISBN nr. [xxx xxx xxx] (web udgave)

Design: Center for Kommunikation og Presse

Denne publikation kan ikke bestilles.

Der henvises til webudgaven.

Publikationen kan hentes på:

www.uvm.dk

Børne- og Undervisningsministeriet

Departementet

Frederiksholms Kanal 21

1220 København K

Indhold

Indledning.....	4
1 Rammerne for den skriftlige prøve.....	5
2 Bedømmelseskriterier, bedømmelse og karakterfastsættelse	6
2.1 Bedømmelseskriterier.....	6
2.1.1 Bedømmelse og karakterfastsættelse.....	6
2.2 Generelle vurderingskriterier.....	7
2.2.1 Indhold og faglig metode	7
2.2.2 Generelt om sprog og fremstilling.....	7
2.3 Bedømmelse af sproglig korrekthed.....	8
2.3.1 Fejlhierarki.....	8
2.3.2 Eksempler på skriftlig fremstilling svarende til under middel, middel og over middel.....	10
3 Opgavetyperne og de opgavespecifikke vurderingskriterier	15
3.1 Essay.....	15
3.2 Analyse og fortolkning af fiktive tekster eventuelt kombineret med sammenligning og/eller perspektivering	16
3.3 Analyse og vurdering af ikke-fiktive tekster eventuelt kombineret med sammenligning eller diskussion	17
4 Bilag.....	19
4.1 Bilag A.....	19

Indledning

Lærer og censors hæfte til skriftlig dansk A hhx og merkantil eux beskriver og forklarer de opgaveformater, der anvendes ved den skriftlige prøve i dansk A på hhx og på merkantil eux.

Formålet med dette hæfte er at sikre et ensartet bedømmelsesgrundlag af elevernes skriftlige arbejde i den daglige undervisning og til den skriftlige eksamen. Endvidere kan det fungere som hjælp og inspiration i forbindelse med den didaktiske tilrettelæggelse af elevernes løbende træning i at skrive dansk-faglige opgaver frem mod den afsluttende skriftlige prøve.

Med en beskrivelse af såvel generelle som mere opgavespecifikke vurderingskriterier ønsker vi at tilstræbe fokus på kvaliteterne i elevernes opgavebesvarelser. Samtidig er det også hensigten at præcisere, hvad eleverne bør undgå i udarbejdelsen af en skriftlig danskopgave, dvs. identificere en række af de typiske fejl eller uhensigtsmæssige løsninger, vi ofte møder i elevernes besvarelser, for derigennem at kunne kvalificere dem til at nå de faglige mål bedst muligt.

Tusind tak til Nicolai Rekke Eriksen, fagkonsulent for dansk på stx og hf, for bidrag til og samarbejde om den del af vejledningen, som vedrører vurderingskriteriet for skriftlig fremstilling.

- ved opgavekommissionen og fagkonsulent Sara Krogh, august 2023

1 Rammerne for den skriftlige prøve

I dansk A kommer alle elever til en afsluttende skriftlig prøve på grundlag af et centralt stillet opgavesæt. Et opgavesæt omfatter en række opgaver, der tilsammen bredt dækker kernestoffet og læreplanens faglige mål. Hvert opgavesæt indeholder ikke nødvendigvis alle opgavetyper.

Hvert enkelt opgavesæt indeholder genkendelige opgaveformuleringer samt instrukser til hver opgave. Instrukserne præciserer kravene til besvarelse af opgaven for eleverne og er ligeledes anvendelige i bedømmelsessituationen, hvor det blandt andet skal vurderes, i hvor høj grad eksaminanden besvarer den stillede opgave.

Opgavesættet tilgås via Netprøver.dk, og eksaminanden vælger én af opgaverne til besvarelse. Besvarelsen afleveres i anonymiseret form på Netprøver. Prøvens varighed er fem timer.

Reglerne for, hvilke hjælpemidler eleverne må anvende til den skriftlige prøve, er bestemt i § 6 i *Bekendtgørelse om visse regler om prøver og eksamen i de gymnasiale uddannelser* og i § 1 i *Bekendtgørelse om adgangen til at medbringe og anvende udstyr, herunder digitale hjælpemidler, under prøver i de gymnasiale uddannelser*, med undtagelse af elever på eux, hvor det er reglerne i § 15 i den almene eksamensbekendtgørelse, der gælder.

Det følger af disse regler, at alle tilladte hjælpemidler må anvendes til prøven. Der må ikke kommunikeres med omverdenen. Internettet må udelukkende bruges til at tilgå de konkrete online hjælpemidler, eleven har anvendt i undervisningen.

For hhx er der tillige krav om, at online hjælpemidler, der ikke kan medbringes og opbevares lokalt, skal fremgå af undervisningsbeskrivelsen. Dette gælder ikke for eux. I langt de fleste tilfælde vil det være muligt at opbevare for eksempel iBøger, konkrete opslag i databaser, o.l. lokalt. Websteder som gymdansk.dk, denstoredanske.dk, forfatterweb.dk, litteratursiden.dk og sproget.dk må således ikke tilgås til eksamen, men det er tilladt for eleverne på forhånd at hente og gemme sider, som de ønsker at bruge til prøven. Digitale lærebøger kan i nogle tilfælde ikke gemmes lokalt. I sådanne tilfælde må disse tilgås online, og det er i så fald udelukkende de konkrete afsnit/sider, som er brugt i undervisningen og nævnt i undervisningsbeskrivelsen, som må tilgås, ikke andre afsnit/sider i den digitale lærebog. Online-ordbøger, som for eksempel ordnet.dk, der fremgår af undervisningsbeskrivelsen må gerne tilgås.

Skriveprogrammer som AppWriter, TxtAnalyser o.l. må hverken anvendes i online eller offline tilstand, da de i væsentlig grad kan ændre elevens input.

Gældende eksamensbekendtgørelse samt vejledning er tilgængelige på uvm.dk

2 Bedømmelseskriterier, bedømmelse og karakterfastsættelse

2.1 Bedømmelseskriterier

Ved den skriftlige prøve skal eleverne opfylde de faglige mål, som angivet i læreplanen i dansk A hhx, og der skal i vurderingen lægges vægt på elevens evne til at:

- anvende danskfaglig viden og fagets grundlæggende metoder relevant
 - besvare den stillede opgave med selvstændighed og dokumentation
 - demonstrere sproglig korrekt, nuanceret og genrebevidst skriftlig fremstilling.
- Der gives én karakter ud fra en helhedsbedømmelse.”

Læreplan dansk A - hhx, 2017

Den fremragende besvarelse er en udtømmende besvarelse af opgaveformuleringen, der demonstrerer præcision, selvstændighed, engagement, alsidighed og nuancering. Sproget er korrekt, nuanceret og varieret. Besvarelsen demonstrerer relevant danskfaglighed/viden, vidner om en udviklet almen omverdensforståelse og viser en sikker tekstforståelse.

2.1.1 Bedømmelse og karakterfastsættelse

Bedømmelsen af besvarelsen sker på baggrund af de faglige mål, der er opstillet for dansk i hhx, og der er tale om en absolut karaktergivning.

Med hensyn til 7-trinsskalaen er det værd at bemærke, at 12 og -3 ikke er undtagelseskarakterer. Det er muligt at få 12, selvom besvarelsen rummer enkelte fejl og mangler, ligesom det også er muligt få -3, hvis besvarelsens indhold er helt uacceptabelt i forhold til de faglige mål.

I *Vejledningerne til dansk A, hhx og merkantil eux* findes en vejledende beskrivelse af, hvilke krav der stilles i skriftlig dansk for at opnå tre af de syv karakterer, nemlig 12, 7 og 02. Den vejledende beskrivelse er ligeledes vedlagt her som bilag A.

De tre overordnede bedømmelseskriterier, som angivet ovenfor i afsnit 2.1, indgår som ligeværdige kriterier med hver en vægt på ca. 1/3. Oftest vil en besvarelse ud fra disse kriterier ligge i det samme område i forhold til karakterskalaen. Men der vil også være besvarelser, der ud fra de enkelte kriterier placerer sig på forskellige niveauer. Der kan f.eks. være tale om en sprogligt sikker besvarelse, hvor tekstgrundlaget er misforstået, eller en fremragende analyse og fortolkning, hvor det halter med den sproglige korrekthed i formuleringerne. Her må man som bedømmer omhyggeligt vurdere besvarelsens styrker og svagheder og ud fra en helhedsvurdering afveje positive og negative elementer.

De enkelte opgaver har til hensigt at give eleverne et rum, hvor de på forskellig vis kan bringe deres egne stemmer i spil og på den måde øve sig i at medvirke aktivt og ansvarligt i et demokratisk samfund (jf. Gymnasieloven § 1 Stk. 4). Det betyder, at vi både som lærere og censorer skal tillade eleverne en frihed til – inden for opgavernes og genrernes rammer – at vinkle og strukturere deres skriftlige undersøgelser af tekster og danskfaglige emner. Vi bør således undgå at låse os (og eleverne) fast i mesterfortolkninger og skabeloniserede forestillinger om præcis, hvordan den enkelte besvarelse skal opbygges, og hvilke elementer den skal indeholde.

I det følgende afsnit udfoldes ovenstående i forhold til de generelle vurderingskriterier, der er gældende for alle opgavetyper, mens de opgavespecifikke vurderingskriterier bredes ud i det efterfølgende afsnit 3.

2.2 Generelle vurderingskriterier

2.2.1 Indhold og faglig metode

En opgave skal besvares i overensstemmelse med opgaveformuleringen, og besvarelsen skal være relevant, fokuseret og veldokumenteret.

Der er ikke et krav om, at besvarelsen skal have et bestemt omfang. Meget korte besvarelser vil oftest være mangelfulde indholdsmæssigt. Meget lange besvarelser kan ofte være uden fokus og indeholde en del redundans. Begge løsninger er derfor oftest uheldige. Men det er vigtigt at fastholde, at det er kvaliteten af indholdet og ikke omfanget, der er afgørende.

Besvarelsen skal bevæge sig på flere taksonomiske niveauer. Indledningsvis kan et resumé eller en redegørelse være i orden, men generelt gælder det, at refererende dele skal begrænses mest muligt. Et længere referat må betragtes som en svaghed ved besvarelsen i den endelige helhedsvurdering.

Den enkelte opgave stiller krav om anvendelse af specifikke danskfaglige kompetencer. Det er afgørende, at anvendelsen af danskfaglige begreber og metoder er kvalificeret, dvs. relevant i forhold til såvel tekstgrundlaget som opgavens fokus. Modelstyrede, skematiske og ufokuserede besvarelser skal undgås. Eleven skal ligeledes undlade at anvende kommunikations- og argumentationsbegreber i en litterær analyse og fortolkning – med mindre det har relevans i forhold til den aktuelle tekst. Dramaturgiske modeller som for eksempel berettermodellen kan i nogle tilfælde være relevante i forbindelse med analyse og fortolkning af kortfilm, mens de kun sjældent er relevante i en analyse og fortolkning af litteratur. I en sproglig og kommunikativ analyseopgave skal eleven undlade at anvende et litteraturanalytisk begrebsapparat, med mindre det har oplagt relevans i forhold til den aktuelle tekst. I forbindelse med en analyse af meningsjournalistik vil det ligeledes ikke være relevant for eksempel at inddrage nyhedskriterierne.

En opgavebesvarelse ved prøven i skriftlig dansk må ikke forveksles med en rapport og må derfor ikke indeholde indholdsfortegnelse, afsnitoverskrifter og -nummerering, litteraturliste og lignende. Stikordsform og punkttopstillinger hører ligeledes ikke hjemme i en danskfaglig opgavebesvarelse. Alle sammenhænge og overgange i en opgavebesvarelse skal skabes med sproglige virkemidler.

I den fremragende besvarelse underbygger eleven sine udsagn om teksterne med velvalgte citater og/eller gennem præcise henvisninger. Oplysninger og synspunkter hentet i anvendte kilder skal dokumenteres med parenteshenvisninger, fodnoter eller eksplicit inddragelse af kildeoplysninger i brødteksten. Der lægges vægt på relevans i udvælgelsen og selvstændighed i anvendelsen af kilderne.

2.2.2 Generelt om sprog og fremstilling

Den fremragende besvarelse er velstruktureret med en komposition, der vidner om klart fokus, en rød tråd og sammenhæng mellem det konkrete og det abstrakte. Hensigtsmæssig brug af afsnitsinddeling understøtter dette og vidner generelt om overblik og formidlingskompetence.

Den fremragende besvarelse har en indledning og afrunding. Manglende indledning og/eller afrunding vil altid påvirke helhedsvurderingen i negativ retning.

I den fremragende besvarelse formulerer eleven sig i et flydende og sammenhængende sprog, formelt korrekt, hensigtsmæssigt, varieret, nuanceret, argumenterende, med et personligt udtryk og i et relevant stilleje.

Skriftlig fremstilling og sproglig korrekthed

Et af de faglige mål i Læreplanen er, at eleverne skal kunne udtrykke sig hensigtsmæssigt, formelt korrekt, personligt og nuanceret, så vel mundtlig som skriftligt. Ved den skriftlige prøve udgør den skriftlige fremstilling, herunder elevernes sprogbeherskelse, ét af de tre bedømmelseskriterier. Et centralt parameter i vurderingen af elevernes skriftsproglige niveau er, om mængden og arten af fejl forstyrrer forståelsen af besvarelsens indhold. Det er vigtigt, at huske, at den skriftlige fremstilling og altså herunder elevernes evne til at formulere sig formelt korrekt indgår i en *samlet* vurdering med en vægt på ca. 1/3. Det må altså ikke *i sig selv* trække den samlede karakter ned, hvis der optræder fx kommafejl eller ord, der er delt forkert. Hvis det vurderes, at sproget ligger på 4, men besvarelsen i øvrigt afspejler kvaliteter til 7 eller derover, må besvarelsen ikke udløse karakteren 4.

I bedømmelsen af den skriftlige fremstilling er det centralt at vise blik for både det lokale og det globale niveau i besvarelsene. Når man læser med et *lokalt fokus*, har man blik for, om besvarelsen fungerer på ord- og sætningsniveau (grammatik, stavning, tegnsætning, syntaks). Når man læser med et *globalt fokus*, har man blik for, om besvarelsen fungerer som tekst (sproglig sammenhæng mellem sætninger (kohæsion), logisk sammenhæng mellem besvarelsens delelementer, naturlige overgange mellem afsnit (kohærens)).

2.3 Bedømmelse af sproglig korrekthed

I forbindelse med læsning og bedømmelse af besvarelser med et *lokalt fokus* er det en god idé at operere med to sprogniveauer: Sprog på ordniveau (grammatik, stavning, idiommer) og sprog på sætningsniveau (syntaks, tegnsætningsfejl).

Typiske fejl på ordniveau er:

- hans/sin
- endelsesfejl, herunder r-fejl
- stavefejl, herunder ord med lydlig ligheder (ligge/lægge, nogen/nogle, ad/af, for/får o.l.)
- sær- og sammenskrivningsfejl
- forkert brug af store og små bogstaver
- idiomatiske fejl (forkert anvendelse af faste udtryk)
- artikelfejl, dvs. genusfejl (fælleskøn/intetkøn).

Typiske fejl på sætningsniveau er:

- syntaksfejl og ordstillingsfejl
- ufuldstændige sætninger (manglende ord, punktum midt i en sætning, manglende punktummer og lignende tegnsætningsfejl, fx "Han rejser hjemmefra. Hvilket betyder, at...", "Hun bliver beskrevet som en rose. Som betyder, at hun er smuk", "Da han gik ud. Stod hun tilbage", "Hun er alene. Samt hun er ked af det", "Han er alene. Altså han er ensom" og "Hun blev ked af det, da han gik, dette kan ses...").

2.3.1 Fejlhierarki

Nedenfor findes et forsøg på at hierarkisere de sproglige fejl og dermed give et konkret fingerpeg om, hvad der kendetegner skriftlig fremstilling og sprogbeherskelse på niveauerne *under middel* (00-02), *middel* (4-7) og *over middel* (10-12). Det er imidlertid vigtigt at huske, at bedømmelsen af de tre overordnede vurderingskriterier hviler på en helhedsvurdering. Ligesom der vil være mange forskellige aspekter, der spiller ind i bedømmelsen af fx danskfaglig viden og metode, er der mange elementer og nuancer i vurderingen af elevernes skriftlige fremstilling og sprogbeherskelse. Sprog er komplekst, og

derfor hverken kan eller skal bedømmelsen af elevernes sprogbeherskelse instrumentaliseres. Oversigten bør derfor ikke tænkes som en facitliste, men som et redskab, censorer kan ty til, når de skal bestemme den enkelte elevs skriftsproglige niveau.

Gennemgående læsningsforstyrrende fejl (under middel)

Kategorien *gennemgående læsningsforstyrrende fejl* betegner fejl af en art og mængde, der tvinger læseren til at genlæse sætninger og/eller sætte læsetempoet væsentligt ned.

Når væsentlige dele af besvarelsen er på et sprogligt niveau, der reelt gør den uforståelig, bør sprogbeherskelsen isoleret set vurderes til ikke-bestået (00).

Gennemgående læsningsforstyrrende fejl kan fx være:

- et større antal endelsesfejl (-ene/-ende, -r)
- et større antal sær- og sammenskrivningsfejl
- konsekvente vanskeligheder med hendes/sine
- konsekvente vanskeligheder med ligge/lægge
- meningsforstyrrende semantiske og idiomatiske fejl, dvs. forkert brug af ord og faste vendinger
- talrige fejl i forbindelse med stumme bogstaver (fx det stumme h ("(h)vis") eller d ("an(d)"))
- et større antal stavfejl
- et større antal tegnsætningsfejl (fx "Jeg synes det, er svært, at sætte kommaer").

Mest graverende er:

- forkert brug af grammatiske tider, især ikke-funktionelle tempusskift (fx ulogiske og forstyrrende skift mellem nutid og datid i en redegørelse eller parafrase)
- talrige artikel-/genusfejl (en/et, den/det o.l.)
- ufuldstændige sætninger, dvs. sætninger med talrige ordstillingsfejl, manglende led, forkert placerede punktummer og/eller manglende ord
- udpræget brug af talesprog
- anakoluti (mangel på logisk sammenhæng i en sætning; sort tale).

Gennemgående ikke-læsningsforstyrrende fejl (middel)

Kategorien *gennemgående ikke-læsningsforstyrrende fejl* betegner fejl, der burde have været undgået, fx ved en grundigere og mere systematisk og kritisk korrekturlæsning, ordbogsopslag eller brug af skriveprogrammets medfødte stove- og grammatikkontrol. Denne type fejl lægger vi mærke til og bliver måske irriterede over, men de er ikke egentligt læsningsforstyrrende.

Gennemgående ikke-læsningsforstyrrende fejl kan fx være:

- et mindre antal endelsesfejl (-ene/-ende, -r)
- et mindre antal orddelingsfejl
- nogle vanskeligheder med hendes/sine
- nogle vanskeligheder med ligge/lægge
- iøjnefaldende, men ikke læsningsforstyrrende semantiske og idiomatiske fejl
- et mindre antal stavfejl
- et mindre antal tegnsætningsfejl
- enkelte tilfælde af ordstillingsfejl og manglende ord
- enkelte ufuldstændige sætninger.

Man kan ikke kvantificere betegnelserne 'et mindre antal' og 'nogle'. Det beror på en helhedsvurdering, men et pejlemærke er, at en *repræsentation af (mange) forskellige fejltyper* bør trække mere ned end *gentagne tilfælde af én fejltipe*.

Få eller ingen læsningsforstyrrende fejl (over middel)

Kategorien *få eller ingen læsningsforstyrrende fejl* er fejltyper, som man også vil kunne finde blandt trænede sprogbrugere.

Det kan fx være:

- ad/af
- nogen/nogle
- ikke-læsningsforstyrrende tegnsætningsfejl
- enkelte slåfejl

- enkelte ligge/lægge-svipsere
- enkelte hendes/sin-svipsere
- enkelte endelsesfejl (-ene/-ende, -r)
- enkelte orddelingsfejl
- enkelte semantiske og/eller idiomatiske fejl, dvs. forkert brug af faste vendinger (fx 'stille spørgsmålstegn ved').

2.3.2 Eksempler på skriftlig fremstilling svarende til under middel, middel og over middel

Nedenfor følger eksempler på skriftsprog, der illustrerer forskellen på en sprogbeherskelse *under middel* (00 og 02), *middel* (4 og 7) og *over middel* (10 og 12). Fokus i vurderingen ligger udelukkende på den skriftlige fremstilling og graden af sprogbeherskelse, og bedømmelserne afspejler altså ikke de to øvrige vurderingskriterier i eksemplerne.

Eksempler på skriftlig fremstilling vurderet til 00 og 02

Hvad kendetegner typisk skriftlig fremstilling til 00-02?

- 00-02 = adskillige fejl (uacceptabelt – langt under middel)
- store mangler i sprogbeherskelsen
- væsentlige dele af stilen er reelt uforståelige eller kræver genlæsning
- gennemgående fejlmønstre, der forstyrrer helhedsindtrykket og går ud over læsningen og forståelsen
- stor mangel på sammenhæng (kohæsion) og manglende variation i ordvalg og sætningsopbygning
- talrige syntaksfejl og ufuldstændige sætninger.

Eksempel på skriftlig fremstilling til 00

I forbindelse med Skouboes søgen efter deltager, følger dr hende. I første afsnit blev der adresseret kritikken Skouboe har fået af næstformanden for sammenslutning af unge med handicap, Frederik Walter Olsen, han mener at Skouboes Skønhedskonkurrence kan sende mange forkerte signaler, bl.a. at de andre "spasser" der så ikke er med i showet, er grimme. I afsnittet skulle hun læse kommentaren op, men for hende så var "det er så komisk jeg gider ikke engang at læse det". Hun har en meget affejende attitude. Hun er let frastødende, og ergo svært, at vise hende opbakning til sit arbejde, med at gøre bugt med negative diskurser af minoriteter. Hun fastholder der er ikke legitim begrundelse for at mindretal grupper protest mod bestemte betegnelse, og derfor kan de "normale" være lige så affejende.

Begrundelse for 00

Stor grammatisk usikkerhed

Stor syntaktisk usikkerhed og forstyrrende ordstillingsfejl

For lange, ukoncentrerede og syntaktisk usikre sætninger. Den afsluttende sætning er reelt uforståelig

For lidt sammenhæng mellem de enkelte sætninger (kohæsion), sproget er opremsende og stift

Usikker og stedvis ukorrekt brug af begreber og faste vendinger

Der optræder mange meningsforstyrrende fejl, bl.a.:

- komma- og punktumfejl
- manglende ord
- forkerte endelser
- forkert brug af store og små bogstaver
- særskrivningsfejl

Eksempel på skriftlig fremstilling til 02

I eksemplet nedenfor er der foretaget en række ændringer (se understregninger) – ellers er teksten uændret. Disse ændringer betyder, at:

- der ikke springes ulogisk mellem tiderne
- sætningsstrukturen bliver strammet så tilpas meget op, at indholdet er nogenlunde forståeligt (ved hjælp af et ekstra punktum, ved tilføjelsen af et manglende ord og ved en grammatisk justering af slutsætningen).

Eleven viser nu et så tilpas sikkert greb om de grammatiske tider og sætningskonstruktionerne (syntaks, ordstilling), at sprogbeherskelsen *isoleret set* bør vurderes til netop bestået (02).

Eksempel på skriftlig fremstilling til 02

I forbindelse med Skouboes søgen efter deltager, følger DR hende. I første afsnit bliver der adresseret kritikken Skouboe har fået af næstformanden for sammenslutning af unge med handicap, Frederik Walter Olsen. Han mener at Skouboes skønhedskonkurrence kan sende mange forkerte signaler, bl.a. at de andre "spasser" der så ikke er med i showet, er grimme. I afsnittet skal hun læse kommentaren op, men for hende så var "det er så komisk jeg gider ikke engang at læse det". Hun har en meget affejende attitude. Hun er let frastødende, og ergo er det svært, at vise hende opbakning til sit arbejde, med at gøre bugt med negative diskurser af minoriteter. Hun fastholder at der ikke er legitim begrundelse for at mindretal grupper protesterer mod bestemte betegnelser, og derfor kan de "normale" være lige så affejende.

Eksempler på skriftlig fremstilling vurderet til 4 og 7

Hvad kendetegner typisk skriftlig fremstilling til 4-7?

- 4-7 = en del fejl (lidt under middel – middel)
- væsentlige eller en del mangler i sprogbeherskelsen
- indholdet er forståeligt og læseligt, men helhedsindtrykket forstyrres eller er i fare for at blive forstyrret af mængden af fejl
- overvejende sammenhængende sprog i forhold til ordvalg og sætningsopbygning

- enkelte ikke-betydningsbærende syntaksfejl og ufuldstændige sætninger.

Eksempel på skriftlig fremstilling svarende til 4

I forbindelse med Mille Skouboes søgen efter deltager, følger DR hende. I første afsnit bliver der adresseret kritikken Skouboe har fået af bl.a. næstformanden for sammenslutningen af unge med handicap, Frederik Walter Olsen. Olsen mener at Skouboes skønhedskonkurrence kan sende mange forkerte signaler, bl.a. at de andre "spassere" der så ikke er med i showet, er grimme. I afsnittet skal hun læse den kritisk kommentar op, men for hende så var "det er så komisk jeg gider ikke engang at læse det". Problemet her er hendes meget affejende attitude. Det er let frastødende, og ergo svært at vise hende opbakning til hendes arbejde med at gøre bugt med negative diskurser af minoriteter. Hun fastholder den opfattelse at der er ikke en legitim grundelse for mindretalsgruppers protester mod bestemte betegnelser, og derfor kan de "normale" være lige så affejende.

Begrundelse for 4

Enkelte endelsesfejl, der vidner om en vis grammatisk usikkerhed

Enkelte idiomatiske fejl

Ordstillingsfejl og en vis syntaktisk usikkerhed, som forstyrrer læsningen, bl.a. i forbindelse med citatet

Eksempel på skriftlig fremstilling svarende til 7

I eksemplet nedenfor er der foretaget fem ændringer (se understregninger) – ellers er teksten uændret. Med disse ændringer viser eleven nu et så tilpas sikkert greb om sætningskonstruktionerne (syntaks, ordstilling), at sprogbeherskelsen *isoleret set* bør vurderes til 7.

Eksempel på skriftlig fremstilling svarende til 7

I forbindelse med Mille Skouboes søgen efter deltagere, følger DR hende. I første afsnit adresseres den kritik Skouboe har fået af bl.a. næstformanden for sammenslutningen af unge med handicap, Frederik Walter Olsen. Olsen mener at Skouboes skønhedskonkurrence kan sende mange forkerte signaler, bl.a. at de andre "spassere" der så ikke er med i showet, er grimme. I afsnittet skal hun læse den kritisk kommentar op, men for hende så var det "så" komisk jeg gider ikke engang at læse det". Problemet her er hendes meget affejende attitude. Det er let frastødende, og ergo svært at vise hende opbakning til hendes arbejde med at gøre bugt med de negative diskurser der bliver brugt om minoriteter. Hun fastholder den opfattelse at der ikke er en legitim grundelse for mindretalsgruppers protester mod bestemte betegnelser, og derfor kan de "normale" være lige så affejende.

Eksempler på skriftlig fremstilling vurderet til 10 og 12

Hvad kendetegner typisk skriftlig fremstilling til 10-12?

- 10-12 = få eller ingen fejl (over middel – fremragende)
- ingen eller kun få mindre væsentlige mangler i sprogbeherskelsen
- enkelte ikke-betydningsbærende fejl
- varieret og sammenhængende sprog
- sikker syntaks og ingen eller meget få ufuldstændige sætninger.

Eksempel på skriftlig fremstilling til 10

I forbindelse med Skouboes søgen efter deltagere, har DR fulgt hende. I dokumentar seriens første afsnit bliver Skouboe præsenteret for noget af den kritik hun har fået. En af dem, der har udtrykt sig kritisk, er næstformanden for Sammenslutningen af unge med handicap, Frederik Walter Olsen. Olsen har i et opslag på Facebook udtrykt bekymring for, om Skouboes skønhedskonkurrence kan sende forkerte signaler, bl.a. at andre spastiske handicappede, der ikke deltager i showet, er grimme. I afsnittet bliver hun bedt om at læse Olsens kommentar op, men hun finder, at den "er så komisk", at hun ikke engang gider at læse det. Hun har en meget affejende attitude, som får hende til at virke let frastødende, så det kan være svært at finde opbakning til hendes arbejde med at gøre op med de negative diskurser, der bliver brugt om minoriteter. Hun fastholder den opfattelse at der ikke er en legitim grund til at mindretalsgrupper protesterer mod bestemte betegnelser.

Begrundelse for 10

Grammatisk, syntaktisk og ortografisk sikker

Variet og bredt ordvalg

Der optræder kun få fejl, og de er ikke meningsforstyrrende:

- kommafejl
- en enkelt artikelfejl
- en enkelt særskrivningsfejl
- en enkelt endelsesfejl

Teksten har i al væsentligt god rytme og flow, men enkelte af sætningerne bliver lidt (for) lange

Et par af sætningerne kunne have været bundet mere naturligt sammen, og sætningernes begyndelsesord kunne have været varieret for at undgå den stedvis lidt opremsende stil

Eksempel på skriftlig fremstilling svarende til 12

I eksemplet nedenfor er der foretaget nogle små justeringer (se understregninger) – ellers er teksten uændret. Selvom sproget ikke er helt fejlfrit, viser eleven med disse ændringer nu en så sikker forståelse for grammatik, variation og sammenhæng mellem sætningerne (kohæsion), at sprogbeherskelsen *isoleret set* bør vurderes til 12.

Eksempel på skriftlig fremstilling svarende til 12

I forbindelse med Skouboes søgen efter deltagere, har DR fulgt hende. I dokumentarseriens første afsnit bliver Skouboe præsenteret for noget af den kritik hun har fået. En af dem, der har udtrykt sig kritisk, er næstformanden for S sammenslutningen af unge med handicap, Frederik Walter Olsen. Olsen har i et opslag på Facebook udtrykt bekymring for, om Skouboes skønhedskonkurrence kan sende forkerte signaler, bl.a. at andre spastiske handicappede, der ikke deltager i showet, er grimme. I afsnittet bliver hun bedt om at læse Olsens kommentar op, men hun finder, at den "er så komisk", at hun ikke engang gider at læse den. Problemet her er hendes meget affejende attitude. Den får hende til at virke let frastødende, og det kan derfor være svært at finde opbakning til hendes arbejde med at gøre op med de negative diskurser, der bliver brugt om minoriteter. Hun fastholder jo netop den opfattelse, at der ikke er en legitim begrundelse for, at mindretalsgrupper protesterer mod bestemte betegnelser.

3 Opgavetyperne og de opgavespecifikke vurderingskriterier

3.1 Essay

Essayet som skrivegenre i hhx kan være *både* redegørende, diskuterende, argumenterende og vurderende og undersøgende, reflekterende og ræsonnerende. Essayet vil typisk indeholde beskrivende elementer, men en rent redegørende besvarelse må karakteriseres som svag. Endvidere må essayet ikke blot være kommenterede referater.

Essayet stiller særlige krav til sprog og form, dvs. til elevens genrebevidste formidlingskompetence.

Den fremragende besvarelse er kendetegnet ved at være skrevet i et nuanceret sprog og i en personlig og selvstændig stil, der er tilpasset såvel essaygenren som emnet.

Den fremragende besvarelse er videre kendetegnet ved en klar kompositorisk idé. Essayet indledes og afsluttes på en velovervejet – og ikke tilfældig – måde, hvilket sammen med en rød tråd gennem besvarelsen vidner om overblik hos eleven.

Essayopgaven vil altid indeholde et tekstgrundlag. Hele tekstgrundlaget skal, med mindre andet er angivet i opgaveformuleringen, inddrages i besvarelsen. Den fremragende besvarelse kan derfor kun skrives på baggrund af en analytisk tilgang til tekstgrundlaget. Der kan således være tale om, at hovedsynspunkter eller centrale temaer i tekstgrundlaget skal inddrages. Inddragelsen af tekstgrundlaget skal demonstrere elevens forståelse af det essentielle i tekstgrundlaget. Der *kan* endvidere være et krav om, at eleven selv skal inddrage andre tekster, for eksempel fra undervisningen. Disse tekster skal behandles på samme måde som tekstgrundlaget.

Der er væsentlige frihedsgrader med hensyn til, *hvordan* tekstgrundlaget inddrages, men det bør ikke kun gøres implicit. Hvor enkelte elever slet ikke knytter an til tekstgrundlaget og nærmest skriver, hvad der mest af alt ligner en fristil, er der omvendt en del elever, som har svært ved ikke at lade den traditionelle tekstanalyse indgå i besvarelsen. Begge dele falder uden for essayet som skrivegenre på hhx.

Essayet har særstatus som opgavetype, da det lægger op til størst mulighed for variation, sproglig kreativitet og selvstændigt indhold. Udfordringen for eleven ligger generelt i at vurdere, hvilket omfang inddragelsen af tekstgrundlaget skal have i den samlede besvarelse. Det vil ikke være rimeligt at lægge sig fast på et bestemt vægtningsforhold, men man må forvente, at størstedelen af indholdet i besvarelsen udgøres af selvstændigt indhold, f.eks. i form af nye tanker, andre perspektiver og danskfaglig viden. Det selvstændige indhold skal udfoldes og være hovedsagen i besvarelsen.

I det fremragende essay undgår eleven at behandle en problemstilling ensidigt. Flere forskellige aspekter af en problemstilling kan med fordel inddrages. Dog skal en opremsning af mulige indfaldsvinkler, der ikke udfoldes i besvarelsen, undgås. I vurderingen af besvarelsen lægges der vægt på elevens evne til selvstændigt at se tekstgrundlagets problemstillinger i en større sammenhæng og derigennem demonstrere almen omverdensforståelse.

I den fremragende besvarelse vil eleven typisk gå fra det specifikke og individuelle til det generelle og almene, dvs. at eleven bevidst går fra et lavere abstraktionsniveau til et højere eller bevæger sig mellem flere niveauer i overensstemmelse med sin plan for opgavebesvarelsen. Det er en svaghed, hvis eleven

udelukkende går fra noget mere generelt, f.eks. i tekstgrundlaget, til noget privat. Inddrager eleven private oplevelser er det afgørende, at eleven heri ser noget almengyldigt.

3.2 Analyse og fortolkning af fiktive tekster eventuelt kombineret med sammenligning og/eller perspektivering

Formålet med en analyse og fortolkning af fiktive tekster (litteratur, billedkunst, kortfilm mv.) er at afdekke tekstens tema(-er) og budskab/hensigt. Det fordrer en forudgående udfoldet og systematisk analyse med brug af danskfaglige begreber, der anvendes relevant med udgangspunkt i den konkrete teksts genre og særtræk.

Den fremragende besvarelse rummer generelt relevante tekstiagttagelser, citater og henvisninger, der udfoldes i analysen og fortolkningen af teksten. En fremragende besvarelse vil nå et stadigt højere abstraktionsniveau, fordi den bevæger sig fra de enkelte tekstiagttagelser til mere abstrakte tematiske pointer.

I den fremragende besvarelse er den faglige argumentation for analysen og fortolkningen sammenhængende, udfoldet og præcis. Korrekt og relevant anvendelse af centrale analysebegreber er en forudsætning for, at analysen bliver præcis og fagligt funderet. Det kan f.eks. dreje sig om anvendelsen af viden om synsvinkelbrug, fortællertyper og forskellige former for stilistiske virkemidler. I behandlingen af f.eks. fortælle teknik vil den fremragende besvarelse lade en analyse af tekstens fortælle tekniske forhold være efterfulgt af en fortolkning af, hvilken betydning disse har.

I den fremragende besvarelse er der ligeledes en sikker anvendelse af fagbegreber, eleven formår at anvende tekstens tema(-er) i en sikker og nuanceret analyse og fortolkning. Fortolkningen skal udfoldes og må gerne give udtryk for en søgende tilgang til tekstgrundlaget, udtrykke forbehold og demonstrere sans for det flertydige i teksten.

I nogle analyse- og fortolkningsopgaver vil opgaveformuleringen indeholde krav om en sammenligning.

Den fremragende sammenligning fokuserer på såvel ligheder som forskelle mellem teksterne og forbliver ikke på et handlings- eller personniveau, ligesom den inddrager eventuelle genreforskelle. Sammenligningen skal ikke gentage de analytiske deliagttagelser, men være væsentlig, fokuseret og relevant i forhold til de aktuelle tekster.

Sammenligningen kan udformes på forskellige måder. Man kan f.eks. forestille sig, at de to analyser står for sig selv, og at der efterfølgende fokuseres på teksternes forskelle og ligheder. Eller man kan bryde analyserne op i mindre enheder og sammenkoble ved at se på f.eks. komposition, fortælle teknik, sprog og temaer.

En sammenligning er styret af koblinger, der betoner såvel relevante ligheder som forskelle mellem teksterne. Det udmærker den fremragende besvarelse, at der vedvarende argumenteres for de valgte sammenstillinger, og at der ikke optræder en mekanisk og skematisk sammenkobling af teksterne.

I andre analyse- og fortolkningsopgaver vil opgaveformuleringen indeholde krav om en afsluttende perspektivering.

Den fremragende perspektivering er kendetegnet ved, at tekstgrundlaget sættes ind i en større, danskfaglig og relevant sammenhæng.

I nogle opgaver vil der være et eksplicit krav til en perspektivering. Det kan for eksempel dreje sig om perspektivering til en litteraturhistorisk periode. Opgaveformuleringen kan også lægge op til en friere

perspektivering til en given periode, hvor eleven kan vælge at fokusere på væsentlige samfundsmæssige, psykologiske eller kulturelle forhold, som forekommer relevante i forhold til analyseteksten.

Perspektiveringen skal være tekstforankret, dvs. tage afsæt i analysen og fortolkningen, og den skal være fokuseret og relevant, altså berøre væsentlige tendenser. En opremsning af perspektiveringsmuligheder, der ikke udfoldes, vil ikke bidrage positivt i helhedsvurderingen. Perspektiveringer, der forbliver private, lever ikke op til kravet om danskfaglig forankring.

3.3 Analyse og vurdering af ikke-fiktive tekster eventuelt kombineret med sammenligning eller diskussion

Formålet med en analyse og vurdering af ikke-fiktive tekster (reklamer, journalistiske tekster, mv.) er at afdække tekstens udtryk, indhold og hensigt. Det fordrer en forudgående udfoldet og fokuseret analyse med brug af danskfaglige begreber, der anvendes relevant med udgangspunkt i den konkrete teksts genre og særtræk. Analysen skal være underbygget af tekstdokumentation.

Analysen skal munde ud i en samlet vurdering af teksten, og der skal være en tydelig sammenhæng mellem analysen og vurderingen. Vurderingen kan f.eks. have fokus på tekstens æstetiske, kommunikative, argumentatoriske og sproglige kvaliteter.

I en analyse og vurdering er det afgørende, at der er fokus på fremstillingen af sagen og ikke sagen i sig selv.

Den fremragende besvarelse rummer generelt relevante tekstiagttagelser, citater og henvisninger, der udfoldes i analysen af teksten. En fremragende besvarelse vil nå et stadigt højere abstraktionsniveau, fordi den bevæger sig fra de enkelte tekstiagttagelser til mere abstrakte analytiske pointer.

Korrekt og relevant anvendelse af centrale analysebegreber er en forudsætning for, at analysen bliver præcis og fagligt funderet. Det gælder ikke mindst anvendelsen af viden om for eksempel nyhedskriterier, interviewformer, artikelgenrer, avistyper, layout, argumentationsteori, objektivitetskrav, medieoffentligheden og mediehistorie.

Den fremragende besvarelse rummer generelt relevante tekstiagttagelser, citater og henvisninger, der udfoldes i analysen og vurderingen af teksten. En fremragende besvarelse vil nå et stadigt højere abstraktionsniveau, fordi den bevæger sig fra de enkelte tekstiagttagelser til mere abstrakte pointer.

Den fremragende vurdering er danskfagligt forankret. Det vil sige, at den er relevant i forhold til teksten og opgavens fokus og benytter danskfaglige begreber og vurderingskriterier.

En vurdering kan godt indeholde en personlig vurdering af en teksts oplevelsesværdi, men må aldrig blive ved dette.

Den fremragende sammenligning fokuserer på såvel ligheder som forskelle mellem teksternes form og indhold. Sammenligningen skal ikke gentage de analytiske deliagttagelser, men være væsentlig, fokuseret og relevant i forhold til de aktuelle tekster. Det udmærker den fremragende besvarelse, at der vedvarende argumenteres for de valgte sammenstillinger, og at der ikke optræder en mekanisk og skematisk sammenkobling af teksterne.

Sammenligningen kan udformes på forskellige måder. Man kan forestille sig, at de to analyser står for sig selv, og at der efterfølgende fokuseres på teksternes forskelle og ligheder. Eller man kan bryde analyserne op i mindre enheder og sammenkoble ved at se på f.eks. komposition, sprog, argumentation og afsender- og modtagerforhold.

I andre analyse- og vurderingsopgaver vil opgaveformuleringen indeholde krav om en diskussion.

En diskussion er en overbygning på en analyse og vurdering og skal kompositorisk efterfølge analyse og vurdering og eventuel sammenligning, således den bliver en del af en sammenhængende besvarelse. Diskussionen fordrer de samme argumenterende og reflekterende elementer som essayet.

I den fremragende diskussion ses sagen fra flere sider. Forskellige (ofte modsatrettede) synspunkter holdes op mod hinanden. Det forventes, at eleven diskuterer med sig selv, også selv om eleven er enig i de centrale synspunkter i tekstgrundlaget. Det handler her for eleven om at træde ind i rollen som "djævelens advokat" og fokusere på, hvilken opfattelse andre kunne have af sagen, og hvilke argumenter andre kunne anføre for deres synspunkter. Den fremragende diskussion er karakteriseret ved evnen til loyalt at kunne argumentere på andres vegne. Og det er en kvalitet ved en diskussion at kunne forholde sig kritisk til såvel egen som andres argumentation.

Den fremragende diskussion munder ud i en konklusion med en stillingtagen til sagen. Det behøver ikke være en skråsikker konklusion; det er helt legitimt at forholde sig ambivalent. Diskussionen må imidlertid ikke ende som en åben præsentation af forskellige synspunkter, som eleven ikke selv tager stilling til.

4 Bilag

4.1 Bilag A

Karakter	Betegnelse	Beskrivelse
12	Fremragende – gives for den fremragende præstation, der demonstrerer udtømmende opfyldelse af fagets mål, med ingen eller få væsentlige mangler.	Der demonstreres fremragende anvendelse af danskfaglig viden og fagets grundlæggende metoder samt en sikker brug af et relevant dansk-fagligt begrebsapparat. Besvarelsen af den stillede opgave har et klart fokus og er udtømmende, selvstændig, veldokumenteret og med ingen eller kun få uvæsentlige mangler. Den skriftlige fremstilling demonstrerer genrebevidst anvendelse af relevante skrivehandlinger og stor sikkerhed i at bevæge sig fra det konkrete til det abstrakte. Den skriftlige fremstilling er sammenhængende, struktureret, nuanceret, velformuleret og sproglig korrekt med ingen eller få uvæsentlige fejl.
10	Fortrinlig	
7	God – gives for den gode præstation, der demonstrerer opfyldelse af fagets mål, med en del mangler.	Der demonstreres anvendelse af danskfaglig viden, fagets grundlæggende metoder samt et relevant danskfagligt begrebsapparat på tilfredsstillende vis. Besvarelsen af den stillede opgave har et nogenlunde klart fokus, men har flere mangler og savner i nogen grad selvstændighed og dokumentation. Den skriftlige fremstilling demonstrerer i tilfredsstillende grad genrebevidst anvendelse af relevante skrivehandlinger og evne til at bevæge sig fra det konkrete til det abstrakte. Den skriftlige fremstilling er sammenhængende, struktureret og sprogligt korrekt, dog med flere mindre væsentlige og ikke meningsforstyrrende fejl.
4	Jævn	
02	Tilstrækkelig – gives for den tilstrækkelige præstation, der demonstrerer den minimalt acceptable grad af opfyldelse af fagets mål.	Der demonstreres usikkerhed i anvendelsen af danskfaglig viden, fagets grundlæggende metoder og danskfaglige begreber. Besvarelsen af den stillede opgave er meget mangelfuld, men dog tilstrækkelig. Den skriftlige fremstilling demonstrerer manglende sikkerhed i genrebevidst anvendelse af relevante skrivehandlinger og bevæger sig kun i beskeden grad fra det konkrete til det abstrakte. Den skriftlige fremstilling savner ofte nuancering og præcision, men er i tilstrækkelig grad sammenhængende og sprogligt korrekt. Adskillige tyngende fejl præger fremstillingen, dog uden at kommunikationen bryder sammen.
00	Utilstrækkelig	
-3	Ringe	

Vejledning til læreplan for dansk A, hhx og merkantil eux, 2017

**BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET**
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET